

ψοιμῆ κ' ἡμεῖς ἄλλες τριακόσιες σελίδες τὸ λιγότερο, γιατί δὲν ὑπάρχει γραμμὴ ποὺ νὰ μὴν ἔχη τὸ λάθος της. Γι' αὐτὸ θὰ περιοριστοῦμε πῶς νὰ ρίξουμε μιὰ ματιά καὶ στὰ τρομερὰ ἐπιχειρήματα ποὺ ἐπέστανε τὸν κ. Βουτιερίδη πὼς δὲν ὑπάρχοντε πόδες στὴ στιχογραφία μας, γιὰ νὰ φανῆ κι ἀπ' αὐτὴ τῆ μεριά ἡ ἀνυπερβία τῶν ἐπιχειρημάτων του. Δὲν ὑπάρχοντε πόδες; Αὐτὸ εἶναι παράδοξο πρόσχημα καὶ μόνο. Στὸ κύριο μέρος τῆς Στιχογραφίας του γράφει:

«Ρυθμός, λοιπὸν εἶναι τὸ κανονικὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου σὲ ὁρισμένη ἀπόσταση».

Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς τοῦ ρυθμοῦ, δὲν εἶναι τίχα ἢ πὼς καθιερωθῆ ὁμολογία πὼς στὴ νεοελληνικὴ στιχογραφία ὑπάρχοντε πόδες; Γιατί αὐτὸ τὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου σὲ ὁρισμένη ἀπόσταση μέσα στὸ στίχο, αὐτὸς ὁ ὁρισμένους ἀριθμὸς συλλαβῶν ποὺ ἢ μιὰ τους εἶναι τονισμένη καὶ οἱ ἄλλες ἄτονες καὶ ποὺ ἐπαναλαμβάνομενος συστηματικὰ σχηματίζει τοὺς ρυθμοὺς τῶν στίχων, τί ἄλλο εἶναι παρὰ ἢ ἀρχικὴ βάση τοῦ ρυθμοῦ, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι μὴ στὰ ὅρια τοῦ προσωδιακοῦ τοὺς συστήματος ὀνομάζανε πόδα καὶ ποὺ δὲ βλέπομε τὸ λόγο γιατί νὰ μὴν τὴν ὀνομάσομε τὸ ἴδιο κ' ἡμεῖς μέσα στὰ ὅρια τοῦ τονικοῦ μας συστήματος; Τί ὀνομάζοντε μὲ πόδα οἱ ἀρχαῖοι; Ὅχι τίχα τοὺς ὁρισμένους ἐκείνους συνδυασμοὺς μακρῶν καὶ βραχέων συλλαβῶν, ὁρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, ποὺ ἐναναλαμβάνομενοι σχηματίζοντε τοὺς στίχους; Κ' οἱ τέτοιου συνδυασμοὶ γιὰ ποῖο λόγο ἀποκλείονται, μέσα στὰ ὅρια τοῦ τονικοῦ μας συστήματος, ἀπὸ τὴ στιχογραφία μας; Γιατί δὲν ἔχουμε στὴ γλώσσα μας μακρὲς καὶ βραχεῖες συλλαβές; Μ' αὐτὸ εἶναι ὁ χαρακτηριστὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, κ' ἢ στιχογραφία καθε γλώσσας βάση ἔχει τὸ χαρακτηριστὸ τὸ δικό της. Χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τῆς γλώσσας μας εἶναι οἱ τονισμένες κ' οἱ ἄτονες συλλαβές, ἐπομένως κ' ἢ στιχογραφία μας γιὰ βάση της πρέπει νάχη τὲς τονισμένες καὶ τὲς ἄτονες συλλαβές. Κι ὅπως ὁ σχηματισμὸς τῶν ρυθμῶν στὴν ἀρχαία ἐξαρτεῖται ἀπὸ τὸ συνδυασμὸ τῶν μακρῶν καὶ τῶν βραχέων της συλλαβῶν, τὸ ἴδιο καὶ στὴ δική μας, ὁ σχηματισμὸς τῶν ρυθμῶν της ἐξαρτεῖται ἀπὸ τοὺς συνδυασμοὺς τῶν τονισμένων κ' ἄτονων συλλαβῶν της. Οἱ διάφοροι δυνατοὶ αὐτοὶ συνδυασμοὶ, ποὺ μὲ τὴν ἐπανάληψή τους σχηματίζοντε τοὺς στίχους, τόσο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ὅσο κ' ἀπὸ τοὺς νεώτερους ὀνομαστήζανε πόδες. Ἔτσι τοὺς ὀνομάσανε οἱ ἀρχαῖοι καὶ κατ' ἀναλογία ἔτσι τοὺς ὀνομάσαμε κ' ἡμεῖς γιὰ νὰ μπορούμε νὰ συνεννοοῦμαστε πὼς εὐκόλα. Ἢ μήπως οἱ συνδυασμοὶ τῶν μακρῶν καὶ τῶν βραχέων ἐκφράζοντε χρόνον μονάχα, καὶ οἱ συνδυασμοὶ τῶν τονισμένων κ' ἄτονων δὲν ἐκφράζοντε; Μιὰ τέτοια ὑπόθεση ζιταντίζει τελείως κομικῆ. Γιατί, εἴτε μιὰ μακρὰ καὶ μιὰ βραχεῖα συνδυάσομε, εἴτε τρεῖς βραχεῖες, μάχομε πάντα τὸν ἴδιον χρόνον, τὴ στιγμὴ ποὺ ἢ μακρὰ ἀναλύεται σὲ δύο βραχεῖες. Μεταφέρτε τὸ πρῶμα στὴ μουσικὴ καὶ θὰ τὸ ἴδητε κατακά-

θαρα. Μιὰ νότα δύο τετάρτων καὶ μιὰ ἑνός, σχηματίζοντε τὸ χρονικὸ συνδυασμὸ τῶν τριῶν τετάρτων, ὅπως τὸ ἴδιο καὶ τρεῖς νότες τοῦ ἑνός τετάρτου καθιερωθῆ. Ὡστε, ἂν ἢ γλώσσα μας δὲν ἔχει μακρὲς συλλαβές, μπορεῖ μὲ μόνες τὲς βραχεῖες της νὰ σχηματισθῆ θαυμάσια ὁρισμένοι χρονικοὶ συνδυασμοί, ἀρκεῖ οἱ συνδυασμοὶ αὐτοὶ ν' ἀκούονται, γιὰ νὰ γίνετα ἀισθητὴ ἢ ἐπανάληψή τους, κ' ἐπομένως ὁ ρυθμὸς τους. Καὶ γιὰ ν' ἀκούονται οἱ συνδυασμοὶ τῶν βραχέων συλλαβῶν τῆς γλώσσας μας, εἴτανε φυσικὸ νὰ ζητηθῆ ἡμεῖς στὸ χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο της, τὸν τόνο, καὶ νὰ συνδυάσομε τονισμένες κ' ἄτονες συλλαβές, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι, γιὰ νὰ διακρίνοντα οἱ ρυθμοὶ τους, συνδυάσανε μακρὲς καὶ βραχεῖες. Χωρὶς αὐτὸ τὸν περιορισμὸ, οἱ διάφοροι συνδυασμοὶ, οἱ πόδες νὰ ποῖμε, δὲ θὰ γινόταν ἀισθητοί, κ' ἐπομένως δὲ θὰ μπορούσαν νὰ σχηματίζοντε ρυθμοὺς ποὺ ν' ἀκούονται. Ὁ κ. Βουτιερίδης δὲν ἀρνέτα τὴν ὑπερβίαν ρυθμοῦ, ἔχεινο ποὺ ἀρνέτα εἶναι ἢ βάση τοῦ σχηματίζει αὐτὸ τὸ ρυθμὸ μέσα στοὺς στίχους.

Ἀρνέτα δηλαδὴ τὴν αἰτία καὶ δέχεται τὸ ἀποτέλεσμα, σὰ νάταν δυνατὸ νὰ ὑπάρχει διάσος καὶ νὰ μὴν ὑπάρχοντε δέντρα ποὺ τὸ ἀποτελοῦνε! Καὶ πῶς ἢ ἀρνησῆ τὸν δὲν εἶναι οὐσιαστικῆ, γιατί δέχεται πὼς ὁ ρυθμὸς μέσα στοὺς στίχους σχηματίζοντα «μὲ τὸ κανονικὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου σὲ ὁρισμένη ἀπόσταση» δέχεται δηλαδὴ τὴν ὑπερβίαν τοῦ ὁρισμένου ἐκείνου συνδυασμοῦ ἄτονων συλλαβῶν μὲ μιὰ τονισμένη, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν πόδα, καὶ ποὺ ἢ ἐπανάληψή του δίνει στοὺς στίχους τὸ ρυθμὸ, μὲ ἀποφεύγει νὰ τὸν ὀνομάσῃ, σὰ νὰ μπορούσε ν' ἀποφύγη κανένας ἕνα πρῶμα ποὺ ὑπάρχει, ἂν ἴσως δὲν τὸ ἀναφέρει μὲ τὸ ὄνομά του. Καὶ δὲν ἀποφεύγει μόνον νὰ τὸ ὀνομάσῃ, μὰ ἀποφεύγει καὶ νὰ τὸ καθορίσῃ, νὰ καθορίσῃ δηλαδὴ καθε πόσον ἀπόσταση γίνεται τὸ κανονικὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου, δηλαδὴ καθε πόσον συλλαβές ἄτονες ἀποφεύγει δηλαδὴ νὰ καθορίσῃ πόσον ἄτονες συλλαβές μὲ μιὰ τονισμένη ἀποτελοῦνε τὸ συνδυασμὸ ποὺ ὀνομάζεται πόδας καὶ ποὺ μὲ τὴν ἐπανάληψή του δίνει στοὺς στίχους τὸ ρυθμὸ. Κι ἀποφεύγει ἀκόμη νὰ καθορίσῃ μὲ πόσον διαφορετικοὺς τρόπους γίνετα αὐτὸ τὸ κανονικὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου. Ἀποφεύγει δηλαδὴ νὰ καθορίσῃ ποιὲς ποικίλους συνδυασμοὺς ἄτονων καὶ τονισμένων συλλαβῶν εἶναι δυνατοὶ στὴ στιχογραφία μας; δηλαδὴ ἀποφεύγει νὰ καθορίσῃ πόσον εἰδῶν πόδες ἔχομε στὴ στιχογραφία μας καὶ μὲ ποιὸν νόμον πλένοντα οἱ πόδες αὐτοί. Ἢ παρόλεψη αὐτῆ, βασικῆ γιὰ τὴ στιχογραφία μας, τὸν ἀδήγησε στὴν καταληκτικὴ σύγκριση ποὺ εἶδαμε, καὶ τὸν ἐξέλιξε σὲ τέτοιο σημεῖο ποὺ πολλὰς φορές νὰ μὴν ξέρῃ τί λέει, ἐνῶ ἂν δὲν ἔπαρε σ' αὐτὸ τὸ βασικὸ λάθος, ἀπὸ ἀκατανόητο πείσμα, ἴσως νὰ μὴν ἔδινε καὶ τόσο ἀξιοκατάχρητο ἔργο.

Βουτιεριδίη, ονομάζονται ἀργόρρυθμοι! Ἐτσι, οἱ ἴδιοι στίχοι, ἰσοσύλλαβοι ὁμοίорρυθμοι καὶ ἰσοδύναμοι, πού βρῖσκονται μαζί στὰ ἴδια ποιήματα, δημοτικά καὶ προσωπικά, παρουσιάζονται ἀπὸ τὸν κ. Βουτιεριδίη σὰν τελείως διαφορετικοί. Ἴδου μερικοὶ δημοτικοὶ τέτοιοι στίχοι μαζί στὸ ἴδιο ποίημα:

Ποταμέ, όταν γοιζέεις	3-7.
Καὶ βαρεῖς καὶ χυματίζεις.	3-7.
Πάσο με στὰ κρύματά σου.	1-5-7
Στὰ κλωθορμωισμά σου.	5-7
Νά με πᾶς τῆ δόση-δόση	3-5-7
Μές σὴ μαρμαρένια βρύση.	1-5-7

Ἐδῶ, ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος, θεωροῦνται ἀπὸ τὸν κ. Βουτιεριδίη γοργόρρυθμοι, ὅμως ὅλοι οἱ ἄλλοι, πού τὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου δὲ γίνεται μὲ τὴν ἀριθμητικὴ πρόοδο 3-7, μοιραία πρέπει νάνα ἄργόρρυθμοι! Τώρα, γιατί οἱ πρῶτοι πρέπει νάνα γοργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἄργοι, ἕνας θεός τὸ ξαίρει καὶ ὁ κ. Βουτιεριδίης. "Ὅχι πὼς δὲν μπορεῖ νὰ δοῦν ἴσον ῥυθμὸ μὲ ὁρισμένα τεχνάσματα μεγαλύτερη βαρύτητα, μὲ αὐτὰ βρῖσκοντ' ἔξω ἀπὸ τὸν ὅρισμὸ τοῦ κ. Βουτιεριδίη καὶ ἀπ' τὸ νόημα πού τὸν ἐδημιούργησε. Γιατί τὰ τεχνάσματα πού δίνουνε τὴ μεγαλύτερη βαρύτητα στοὺς ἴδιους ῥυθμούς, ἔχουνε μουσικὴ τὴν πληγὴ τους, ἐνῶ ὁ ὅρισμὸς τοῦ κ. Βουτιεριδίη ζητᾷ νὰ μικρύνῃ τὰ τὰ τὴ σύγκριση τῆς ποιικιλίας τῶν ῥυθμῶν πού ἐδημιούργησε ὁ περίφημος μετρικὸς τόνος. Ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὴν κοινὴ καὶ πολὺ σωστὴ γνώμη, πὼς γενικά στίχοι ἄργοι εἶναι οἱ πολυσύλλαβοι καὶ γοργοὶ οἱ ὀλιγосύλλαβοι, βρῖσκουμε πὼς ὁ ὅρισμὸς τοῦ κ. Βουτιεριδίη διαφεύδεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐφαρμογή. Καὶ ἴδου ἕνα παραδειγμα.

Τὸν κοινὸ δεκαπεντασύλλαβο, τὸν ἱαμβικὸ, τὸν ὀνομάζει ἀργόρρυθμο, χωρὶς καμμιά ἐξαιρέση. Ὅσο, ὁ στίχος αὐτὸς παρουσιάζει σιγὰ ὅλες τὶς ἀναλογίαι πού καθορίζει ὁ ὅρισμὸς τοῦ κ. Βουτιεριδίη γιὰ τοὺς γοργόρρυθμους στίχους. «Ἄργος—γορφε, ὅπως εἶδαμε—εἶναι ὁ ῥυθμὸς στοὺς στίχους, πού τὸ ξαναγύρισμα τοῦ ρυθμικοῦ τόνου δὲ γίνεται σὲ κανονικὴν ἀπέκταση, ἢ μὲ ἀριθμητικὴ πρόοδος». "Ὅταν ὅμως τὸ ξαναγύρισμα τοῦ ρυθμικοῦ τόνου γίνεται σὲ κανονικὴν ἀπέκταση, ἢ μὲ ἀριθμητικὴ πρόοδος, τότε μοιραία οἱ στίχοι, κατὰ τὸν κ. Βουτιεριδίη, πρέπει νάνα γοργόρρυθμοι. Καὶ στὸ δημοτικὸ μας δεκαπεντασύλλαβο, ὅταν οἱ λεγόμενοι ρυθμικοὶ τόνοι πέφτουνε πάντα στὸν πρῶτο πόδα σὲ κάθε δύο πόδες του, δημιουργοῦν ἕνα εἶδος ἀριθμητικῆς προόδου, 2-6-10-14. Καὶ ὅταν οἱ λεγόμενοι ρυθμικοὶ τόνοι πέφτουνε πάντα στὸ δεύτερο πόδα σὲ κάθε δύο πόδες, τὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου γίνεται ἀόστηρά σὲ κανονικὴν ἀπέκταση: 4-8-12-. Ἐπομένως σ' αὐτὲς τὶς δύο περιπτώσεις ὁ δημοτικὸς μας δεκαπεντασύλλαβος πρέπει νάνα ἄργόρρυθμος καὶ γίνεται γοργόρρυθμος! Κ' ἐνῶ ἐμεῖς δὲ βλέπουμε πού βρῖσκεται τὸ ἀργόρρυθμο τῶν πρῶτων καὶ τὸ γοργόρρυθμο τῶν δευτέρων, στοὺς δευτέρους, τοὺς θεωροῦμε γοργόρρυθμους, ὑπάρχουνε

περίπτωσης πού συμβαίνει στὴν ἐφαρμογὴ τελείως τὸ ἀντίθετο, ὅπως στὸ γνωστὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ:

Τὰ θέλω γὰ, νὰ πᾶω γὰ, νὰ τὰ κρατῶ κλεισμένα,
ὅπου ὁ τονισμὸς τοῦ δεύτερου σὲ κάθε δύο πόδες καὶ ἡ τομὴ πού ὁ ποιητὴς ἐπρόσθεσε μαζί, δίνοντε στὸ ῥυθμὸ μιὰ πραγματικὴ βαρύτητα, κ' ἐπομένως κάτι τὸ ἀργὸ, περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους στίχους, πού ὁ κ. Βουτιεριδίης τοὺς θέλει ἀργόρρυθμους, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ἀμέσως πρὸ κατὼ στὸ ἴδιο ποίημα πού με τοὺς τονισμούς του μιμεῖται τὴ γοργότητα τῆς τραχίμενης βούσης.

Ἐδῶ π' ἀγάπη, τρέχοντε βούσας χυματωμένες.

Ἡ σύγκριση αὐτῆ, νὰ ὀνομάζονται πότε ἀργόρρυθμοι καὶ πότε γοργόρρυθμοι ὄχι μόνο οἱ ὁμοίорρυθμοι, μὰ καὶ οἱ ὁμοίорρυθμοι ἰσοσύλλαβοι καὶ ἰσοδύναμοι, συμβαίνει σ' ὅλους τοὺς τραχίλους καὶ ἱαμβικούς στίχους. Ἐτσι, τοὺς ἰσοσύλλαβους τραχίλους καὶ ἱαμβικούς στίχους, ὅταν τονίζοντε πάντα ἢ τὸν πρῶτο, ἢ τὸ δεύτερο πόδα τους σὲ κάθε δύο πόδες, τοὺς ὀνομάζει γοργόρρυθμους σὰν νὰ μὴν ἔχανε καμμιά διαφορὰ μεταξύ τους καὶ τοὺς ἀνακατεῖ με τοὺς δαχτυλικούς, ἀμφιβαρικούς καὶ ἀναπαιστικούς, πού τοὺς θεωρεῖ καὶ αὐτοὺς γοργόρρυθμους καὶ τοὺς ἴδιους ἱαμβικούς καὶ τραχίλους, ὅταν τονίζοντε ἀκανόνιστα τοὺς πόδες τους, τοὺς ὀνομάζει ἀργόρρυθμους, ἀδιάφορο ἂν κάποτε στὴν ἐφαρμογὴ συμβαίνει τὸ ἀντίθετο, σὰ νὰ μὴν ἔχανε καμμιά σχέση με τοὺς ὁμοίорρυθμούς τους τῆς πρώτης περίπτωσης. Ἐτσι, ὁ χωρισμὸς τῶν στίχων σὲ γοργόρρυθμους καὶ ἀργόρρυθμους ἀντὶς νὰ βοηθήσῃ τὸν καθορισμὸ τῆς ποιικιλίας τῶν ῥυθμῶν στὴ στιχογραφία μας, ἔφερε τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Κ' ἐνῶ με τὸν περίφημο μετρικὸ τόνο ὁ κ. Βουτιεριδίης ἀνακάτεψε διαφόρους στίχους ὁμοίорρυθμους καὶ ἀνισοδύναμους γιὰ ὅμοιους μόνο καὶ μόνο γιατί ἔχουν ἴσες συλλαβὲς καὶ τὸ μετρικὸ τόνο στὴν ἴδια θέση, με τὸν ἀλλόλοτο καὶ ἀνύπαρχο πραγματικὰ χωρισμὸ τῶν στίχων σὲ γοργόρρυθμους καὶ ἀργόρρυθμους, ἐχώρισε τοὺς ἴδιους στίχους σ' ὁμοίорρυθμους καὶ τοὺς ἀνακάτεψε με ἄλλους στίχους διαφορετικοῦ ῥυθμοῦ, σὰ νάτανε ὁμοίорρυθμοι. Ἡ σύγκριση διήγη ἔφτασε στὸ κατὰκόρυφο!

Ἐπειτ' ἀπὸ τὴ σύγκριση πού ἔφτασε ὁ κ. Βουτιεριδίης θέλοντας ν' ἀντικαταστήσῃ με τὸ μετρικὸ τόνο τὴν ἔπαρση τῶν ποδῶν καὶ με τοὺς γοργόρρυθμους καὶ ἀργόρρυθμους τὴν ποιικιλία τῶν ποδῶν, ἢ σφαλῆ βίση τῆς Στιχογραφικῆς του ὑποθέτου ν' ἀποδείχτηκε κατὰ τρόπον ἀτόλντο. Καὶ μαζί ἀποδείξαμε ἀκόμη ἕνα πλῆθος ἄλλα λεπτομερικὰ λάθη, πού τὰ περισσότερα εἶναι τέτοια καὶ μέσα στὸ ἴδιο του τὸ στιχογραφικὸ σύστημα. Ὡς τόσο, τὰ ὅσα ἐδείξαμε δὲν εἶναι παρὰ σταγόνα στὸν ὠκεανό. Καὶ γιὰ νὰ τ' ἀπαριθμήσουμε ὅλα θάπρεπε νὰ γρά-

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ

—3 (*

Ἐλάτε τώρα νὰ ἰδοῦμε τὴ σαλατοποίηση πού φέρνει στοὺς διάφορους ρυθμοὺς τῆς στιχογραφίας μας ὁ περίφημος «μετρικός τόνος» πού ἀνακάλυψε ὁ κ. Βουτιεριδῆς.

Ψηλότερα, ἐκεῖ πού ἐξετάζαμε τὰ λάθη στὰ ὁποῖα ἔρριξε τὸν κ. Βουτιεριδῆ ἢ φανταστικὴ σταθερότητα τοῦ μετρικοῦ τόνου, πού τὸν ἀνάγκασε νὰ ἐξετάξῃ τοὺς ἰσοσύλλαβους, ὁμοιόρρυθμους καὶ ἰσοδύναμους στίχους σὰ δύο, ἐκάναμε λόγο καὶ γιὰ τὴ σαλατοποίηση πού κάνει τῶν διάφορων ρυθμῶν, κ' ἐδείξαμε πὼς μαζί μὲ τὸν ἰαμβικὸ δωδεκασύλλαβο ἀνακατεύει καὶ ἀναπαιστικούς καὶ δαχτυλικούς δωδεκασύλλαβους σὰν ὁμοίους. Τώρα θ' ἀπλωθοῦμε λιγάκι στὸ ἴδιο ζήτημα, γιὰ νὰ φανῆ ἢ σαλατοποίηση αὐτῆ σ' ὅλη τῆς τὴν ἔχταση.

Ὁ κ. Βουτιεριδῆς ἐξετάζει τοὺς στίχους σύμφωνα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν τους καὶ μὲ τὴ θέση πού ἔχει σ' αὐτοὺς ὁ μετρικός τους τόνος. Κι ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς τρισύλλαβους καὶ φτάνοντας ἴσαμε τοὺς μεγαλύτερους, τοὺς ἐξετάζει σὰν προπαροξύτονους πρῶτα κ' ἔπειτα σὰν ὀξύτονους καὶ σὰν προπαροξύτονους. Ἔτσι ὁμοῦ καταντάει σὲ κάθε εἶδος στίχου νάχουμε δύο ἰσοσύλλαβους μὰ καὶ ἀνομοιόρρυθμους πού ἔχουνε τὸ μετρικὸ τόνο στὴν ἴδια θέση. Κ' ἐπειδὴ ἓνα εἶδος στίχου, πότε τροχαϊκοῦ καὶ πότε ἰαμβικοῦ, συμβαίνει ν' ἀνήκει καὶ στοὺς ὀξύ-

τονους καὶ στοὺς προπαροξύτονους ἰσοσύλλαβους, σὰν ὁμοιόρρυθμους καὶ ἰσοδύναμος, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση καταντάει νάχουμε πάντα τρεῖς στίχους ἰσοσύλλαβους μὰ καὶ ἀνομοιόρρυθμους σὰν ὁμοίους. Καὶ γιὰ ν' ἀφήσουμε τοὺς μικροὺς στίχους ὅπου οἱ ρυθμοὶ γιὰ ὀρισμένους λόγους δὲν ξεκαθαρίζονται καλά, ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τοὺς πεντασύλλαβους. Σ' αὐτοὺς ὅταν εἶναι παροξύτονοι, ἔχουμε στίχους δύο ρυθμῶν : ἰαμβικούς καὶ δαχτυλικούς. Ὅταν εἶναι ὀξύτονοι, ἔχουμε στίχους τροχαϊκούς καὶ ἀμφιβραχικούς, καὶ ὅταν εἶναι προπαροξύτονοι, ἔχουμε πάλι στίχους τροχαϊκούς καὶ ἀναπαιστικούς. Ἔτσι μαζί μὲ τοὺς ὀξύτονους καὶ προπαροξύτονους ἰσοσύλλαβους τροχαϊκούς, πού εἶναι ἰσοδύναμοι ἀπολύτως, ἔχουμε σὰν ὁμοίους καὶ τοὺς ἀμφιβραχικούς καὶ ἀναπαιστικούς πεντα-

σύλλαβους! Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στοὺς ἑξασύλλαβους. Αὐτοί, ὅταν εἶναι παροξύτονοι, εἶναι δύο εἰδῶν : Τροχαϊκοὶ καὶ ἀμφιβραχικοὶ. Ὅταν εἶναι ὀξύτονοι, εἶναι ἰαμβικοὶ καὶ ἀναπαιστικοὶ, καὶ ὅταν εἶναι προπαροξύτονοι, εἶναι ἰαμβικοὶ πάλι καὶ δαχτυλικοὶ. Ἔτσι, μαζί μὲ τοὺς ὀξύτονους καὶ προπαροξύτονους ἰαμβικούς ἑξασύλλαβους, πού εἶναι ἀπολύτως ἰσοδύναμοι, παραδέονται σὰν ὅμοιοι καὶ οἱ ἀναπαιστικοὶ καὶ οἱ δαχτυλικοὶ ἑξασύλλαβοι! Ὁ τραγέλαφος αὐτὸς συμβαίνει καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους στίχους πού ἐξετάζει ὁ κ. Βουτιεριδῆς.

Βλέποντας τώρα τὴ σύγκριση πού δημιουργοῦσε μὲ τὸ μετρικὸ του τόνο μέσα στὴν ποιητικὴ τῶν ρυθμῶν τῆς νέας μας στιχογραφίας καὶ πιεζόμενος ἀπὸ τὰ πράγματα νὰ καθορίσῃ καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ μεριὰ τοὺς ἰσοσύλλαβους, καὶ ἀνομοιόρρυθμους στίχους, ἀντὶς νὰ καταλάβῃ τὸ βασικὸ τοῦ λάθους, πού πῆγε καὶ ἀρνήθηκε τὴν ὑπαρξὴ ποδῶν, ἐχώρισε τοὺς στίχους σ' ἀργόρρυθμους καὶ γοργόρρυθμους, μεγαλώνοντας ἔτσι τὴ θαλασσοποίηση. Ἴδου πὼς τοὺς ὀρίζει :

«Γοργὸς εἶναι ὁ ρυθμὸς, ὅταν τὸ ξαναγύρισμα τοῦ τόνου γίνεται α') σὲ κάθε τρίτη συλλαβή. β') ὅταν γίνεται μὲ τὴν ἀριθμητικὴ πρόοδος 3-7-11».

«Ἀργὸς εἶναι ὁ ρυθμὸς στοὺς στίχους, πού τὸ ξαναγύρισμα τοῦ ρυθμικοῦ τόνου δὲ γίνεται σὲ κανονικὴ ἀπόσταση, ἢ μὲ ἀριθμητικὴ πρόοδος, ὅπως στὸ δεκαπεντασύλλαβο, τὸ δεκατρισύλλαβο, τὸν ἑντεκασύλλαβο, τὸν δεκάσυσυλλαβο κ' ἐννιασύλλαβο (ὄχι τοὺς ἰταλικούς), στὸν ἑφτασύλλαβο. Στοιὺς πολὺ λιγοσύνταβους στίχους τίς περισσότερες φορὲς δὲν ξεχωρίζεται καθαρὰ ἂν ὁ ρυθμὸς εἶναι ἀργὸς ἢ γοργός, ἐπειδὴ ὁ ρυθμικός τόνος, ἔξω ἀπὸ σπάνιες ἐξαιρέσεις, εἶναι ἓνας μόνος»—σελ. 130 καὶ 131.—

Ἀφήνοντας κατὰ μέρος ἂν εἶναι πραγματικὰ γοργόρρυθμοι καὶ ἀργόρρυθμοι, οἱ στίχοι ὅπως τοὺς ὀρίζει ὁ κ. Βουτιεριδῆς, ἐλάτε νὰ γληντήσουμε μὲ τὴν ἀνιπαρξία στὴν πράξη τοῦ περιέργου αὐτοῦ ὀρισμοῦ.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὸν ὀρισμὸ του, οἱ τροχαϊκοὶ στίχοι ὅταν τονίζουμε σταθερὰ τὸ δεύτερο πόδα τους σὲ κάθε δύο πόδες, ὀνομάζονται γοργόρρυθμοι, ἐνῶ, ὅταν οἱ τόνοι πέφτουνε σὲ διαφορετικὲς θέσεις, νόμιμες πάντα, τότες μοιραῖα καὶ σύμφωνα μὲ τὸν ὀρισμὸ τοῦ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ

(Σκίτσο Ἀπ. Γεραῖη)

*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο καὶ τέλος.